

KRÚDY GYULA

Czére Béla könyvéről

„Az élet sok mindent elvehet az embertől, pénzt, boldogságot, fitymáló egészséget, de a jó írókat semmi körülmények között nem lehet elvenni tőlünk” – írta Vallo-másában Krúdy Gyula. Fontos mondat ez; jellemzője lehet akár Krúdy életművének is. Hiszen furcsa írói sors az övé; megítélését szinte mindig behomályosították azok a bizonytalankodó torokköszörülések, hümmögések, fejcsoválások... Valakik állandóan el akarták perelni tőle azt a rangot, amit ő úgy istenigazából nem is vívott ki magának, sohasem. Ó nem.

De kivívta azt Rezeda Kázmér, Alvinczi Eduárd, Pistoly, és kivívta azt – Szindbád. S kivívták azt számára Kosztolányi, Márai, Schöpflin, Füst Milán; fejet hajtva vívja azt ki számára a mindenkor irodalomtörténet, kortársaink közt Katona Béla, Tóbiás Áron – és természetesen e legújabb monográfiával Czére Béla.

Könyvét minden tekintetben örömmel kell üdvözlöznünk. Művelődéstörténeti munkának is tekinthetjük; lapjairól a századforduló s az ahhoz közel eső évtizedek Magyarországot ismerhetjük meg. A középpontban, elsősorban, természetesen Krúdy Gyulát és műveit; de Czére Béla nagyon gazdag, részletekben bővelkedő képet fest arról a háttérről,

amelyben ez az életmű született, megszülehetett, s amelynek ismerete az író és műveinek teljes megértéséhez úgyszólván elengedhetetlen.

Így rajzolódik ki előttünk a „dszentrivé hanyatlott történelmi középosztály, amelyből ő is származott.” Megízlelhetjük azt a levegőt, azt az atmoszférát, amellyel majd Krúdy novelláiban és regényeiben találkozunk. S itt Czére Béla ugyancsak szellemi társunkká szegődik; mélyreható elemzéssel, néhány ragyogó, új meglátással szaporítva a Krúdy-tanulmányok sorát, vezeti be olvasóit ebbe az atmoszférába.

Az irodalomtörténetész módszere a későbbiekben sem változik. Párhuzamosan tárul fel előttünk az író személyes sorsa s szaporán születő műveinek belső világa. Megismerjük Krúdy példaképeit, művészbáratait, életének fontosabb körülményeit; s ugyanígy egy legendásan növekvő életmű kiemelkedőbb darabjainak mélységét. (Csak egyetlen adatot e növekedésre: Krúdy első kötete 1897-ben jelent meg; s ezt 1910-ig csaknem ötven új munka követte!)

A könyv kitűnő fejezete az, amelyben az író Krúdy helyét vizsgálja, jelöli ki a magyar prózában és az irodalomtörténet-írásban. Min-

den olvasó számára logikus módon kerül a „lírai próza vonulatának” legelső vonalába ez az életmű, olyan magasságba, amellyel – irodalomtörténetünk másik ágán – legfeljebb a „móriczi realizmus magasságának pólu-sa” vetekedhet. Fontos összefoglalása ez a fejezet a Krúdy-életmű kutatóinak munkássága, vizsgálódásai tekintetében is; aminthogy fontos összefoglalása ez a könyv egy olyan írói életműnek is, amelynek helye vitathatatlanul a *Nagy Magyar Írók* legjobbjai, között van. Krúdy megjelent műveinek száma egy fiókkönyvtárat megtöltene; csak életműsorozatának kiadásába majd' másfél-két évtizede „belevág” egy-egy kiadó; az olvasók döntése tehát egyértelmű. Remélhetőleg Czére Béla munkája ugyanilyen kelendő lesz; könyvét oda kell helyeznünk könyvespolcunkon Krúdy-köteteink mellé; méltó társa azoknak. Kiemeli, pontosítja azt a súlyt, azt a rangot, amelyet szinte mindig behomályosítottak azok a bizonytalankodó torokköszörülések, hümmögések, fejcsoválások. De hiába. „Az élet sok mindent elvehet az embertől, pénzt, boldogságot, fitymáló egészséget, de a jó írókat semmi körülmények között nem lehet elvenni tőlünk.” (Gondolat)

Tamási Orosz János